

- [7] Popelová, J. :Studie o současné české filosofii. Praha 1946.
 [8] Sborník. Materiály z 1. pracovnej konferencie Čs. pedagogickej spoločnosti pri ČSAV konanej v Trnave 16.–18. 9. 1965. Bratislava, SPN 1967.
 [9] Singule, F. :Pedagogické směry 20. století v kapitalistických zemích. Praha, SPN 1966.

Z aktuálních problémů obecné pedagogiky

Alena Hrdličková

V rámci nezbytného odstraňování pojmové vágnosti pedagogiky, zpřesňování jejího terminologického aparátu a přibližování pedagogické teorie potřebám výchovné praxe je třeba přesněji definovat pedagogiku, její předmět i **kategorii výchovy**.

Je třeba vyjít ze skutečnosti, že výchova je společenskou aktivitou provázející člověka po celý život, aktivitou vsudypřítomnou, dotýkající se bez výjimky každého jednotlivce, aktivitou s řadou funkcí, jež jsou svým charakterem nezastupitelné (...) Při objasňování pojmu výchova je však třeba vyjít **nejen** ze základních funkcí společenských, v nichž se odráží důležitost této aktivity pro člověka od narození až do konce jeho života (...), ale je třeba objasnit též **biologickou funkci výchovy** (rovina etologická ...), poukázat a zdůvodnit její prvotnost v určitém slova smyslu. Tento přístup pak odpovídá a je v souladu se základními dimenzemi pojetí člověka.

Tyto skutečnosti je třeba rozvést a řešit v kontextu současných společenských problémů, krizí, vývojových tendencí: – krize člověka, společnosti, – otázky budoucnosti naší planety, přežití lidstva, – rostoucí antiracionální postoje atp. Vedle těchto obecných tendencí je třeba vidět další skutečnosti jako rostoucí ultraliberalismus v otázkách výchovy (krize školy ...) na jedné straně, ale přitom jasné poznání, že člověk v situaci výchovy je jevem univerzálním (pedagogizace prostředí ...). Potřeba účinně socializovat, vzdělávat dnes nabývá dalšího rozměru, než jen přípravy na společenské fungování ... K tomu viz např. Palouš R.: Čas výchovy 1991 „... přichází éra výchovy“, v níž lze zcela odůvodněně předpokládat, že kvalita výchovy bude svým způsobem rozhodovat o dalším vývoji a vůbec existenci lidstva.

Kvalita člověka je dána těmito faktory (člověk je utvářen v těchto základních rovinách):

1. Genetické faktory — biologická podmíněnost — člověk jako neoddělitelná součást přírody (rovina etologická, zatím z pozice potřeb společenské výchovy jen velmi málo prozkoumaná)

2. Vliv mikro a makroprostředí s jeho vlivem současně pozitivním, ale i negativním, často velmi rozporuplným. Řada aktivit člověka, kde se přirozeně nachází a pohybuje, má silný formativní dopad, s řadou zjevných i skrytých výchovných prvků (rodina, zaměstnání, sport atd.) — zde je třeba pracovat s pojmem pedagogizace prostředí, odhalit podstatu tohoto procesu, jeho specifikum, jeho vazby na záměrné výchovné úsilí (...)
3. Výchovné úsilí institucí, jejichž hlavním posláním je příprava člověka ve směru jeho společenského, občanského a profesního zařazení — zde má výsadní postavení škola jako instituce působící ve smyslu vytyčených pozitivních cílů, systematicky a všestranně s ohledem na potřeby jedince i společnosti, vyváženě a harmonicky.

V procesu definování kategorie výchovy — jejího upřesňování — je třeba najít to, co je **společné všem těmto rovinám**, co je nezastupitelné vzhledem k dalším aktivitám a současně vedle toho najít **rysy specifické**, typické jen pro určitou rovinu. Je přitom třeba vycházet ze **systémového pojetí**, tj. analyzovat cíle, obsah, metody, formy, prostředky, subjekt, objekt, výsledky, podmínky, tj. všechny základní, spolu související a propojené prvky (...) Tento přístup by měl přivést k poznání podstaty, průběhu, možností, mezi i determinujícími souvislostmi procesu výchovy ve všech zádooucích rovinách včetně výchovy školní.

Tyto skutečnosti je třeba ovšem předložit reálné společenské praxi tak, aby ji skutečně oslovily, aby je výchovná realita byla svým způsobem nucena přirozeně respektovat.

K rozšiřování předmětu pedagogiky

Vladimír Jůva

K podstatným rysům i úkolům soudobé pedagogiky patří rozšiřování její reflexe i aplikace na všechny oblasti, ve kterých probíhá, popř. by probíhat měl, výchovně vzdělávací proces. V této souvislosti se objevuje u nás a především ve světě celá řada nových pedagogických disciplín, které často již svým názvem vyjadřují svůj interdisciplinární charakter. Toto rozšiřování pole věd o výchově probíhá v několika rovinách. Stále více se zdůrazňuje **celoživotní koncepce pedagogiky**, která, přestože například již J. A. Komenský ve své Pampaedii jednoznačně formuloval nutnost „školy zrození“ až po „školu stáří“ a „školu smrti“, byla ještě nedáv-